

Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος

Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης
μεταφραστής εἰδήσεων & ἀνταποκρίσεων

Ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Μανιφέστο», Νο 39, Χειμῶνας 2014

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης:

μεταφραστής ειδήσεων & ανταποκρίσεων*

Αρχίζω *in medias res*, μέ τήν ανάγνωση ενός σύντομου κειμένου πού τιτλοφορείται «Ο διώκτης καί ὁ Σωτήρ. Λαμπρόν παράδειγμα ἀφοσιώσεως».

Ἀνθρωπός τις, ὅστις ὑπετίθετο ἔνοχος ἐγκλήματος, συνελήφθη πρό ἡμερῶν ὑπό χωροφύλακος εἰς Κελαῖμ τῆς Βαυαρίας, κ' ἐβάδιζε μετά τοῦ συνοδοῦ του παρά τήν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, ὅταν αἰφνης ἐρρίφθη εἰς τό ὕδωρ. Ὁ καιρός ἦτο ψυχρότατος καί μεγάλοι ὄγκοι πάγου ἐπέπλεον εἰς τό ρεῦμα. Πηδῶν ἀπό πάγου εἰς πάγον, ὁ ὑπόδικος κατώρθωσε νά φθάσῃ εἰς τήν ἀντιπέραν ὄχθην, ἀκολουθούμενος ὑπό τοῦ χωροφύλακος, ὅστις ἔτρεχε πρὸς καταδίωξίν του. Ἀλλ' ὁ χωροφύλαξ ἦτο, φαίνεται, ἀνεπιτήδειος, καί ἔπεσεν ἐντὸς τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ. Ἐνταῦθα ἐγεννήθη λεπτότατον αἴσθημα περὶ καθήκοντος καί περὶ συμφέροντος ἢ φιλαυτίας. Ἐπρεπεν ὁ ἄνθρωπος, ὅστις εἶχε συλληφθῆ, νά σταθῇ ἀδιάφορος καί νά βλέπῃ συγγενῆ ἀνθρωπίνην ὑπαρξίν, ἔστω καί χωροφύλακα, ἀγωνιώσαν εἰς θάνατον, ἢ ᾧφειλε μέ κίνδυνον τῆς ζωῆς του νά τόν σώσῃ, μέ τήν βεβαιότητα ὅτι ἔμελλε καί πάλιν νά γείνη δεσμώτης; Πρὸς τιμὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὁ ἄνθρωπος δέν ἐδίστασεν οὐδέ στιγμὴν. Ἐρρίφθη εἰς τό ὕδωρ, καί ἀνέσυρε τόν χωροφύλακα σώων εἰς τήν ξηράν.

Τότε ἦλθεν ἡ σειρά τοῦ χωροφύλακος νά φανῆ μεγαλόψυχος. Τοῦ ἐπρότεινε νά μαρτυρήσῃ τό πρᾶγμα εἰς τὰς ἀρχάς, ὅπως δοθῆ ἀριστεῖον βιοσώστων εἰς τόν σωτήρα του. Οὗτος ὅμως δέν ἦτο τῆς ἰδίας γνώμης. Ἐζήτησε τήν ἐλευθερίαν του, καί ὁ ἄλλος συγκατένευσε ὅτι ἦτο ἀξίος αὐτῆς, καί ἀφοῦ τοῦ ἔδωκεν ἐκ τῶν ὀλίγων χρημάτων ὅπου εἶχε δύο μάρκας, τόν ἀπέλυσε μετά τῶν εὐχαριστιῶν του, λέγων ὅτι δέν τόν ἔμελεν ἂν θά τιμωρηθῆ δι' αὐτό. Ὁ φυγόδικος δέν ἐφάνη ἔκτοτε.

Ἄς τό ἀφήσουμε προσώρας.

Λοιπόν, στίς δύο τελευταῖες δεκαετίες, ιδιαίτερα ὅμως στή δεύτερη, μάθαμε ἀρκετά γιά τόν μεταφραστή Παπαδιαμάντη. Πολλοί γνωρίζουν πιά ἐξ ἀναγνώσεως καί ὄχι ἐξ ἀκοῆς ὅτι ἔχει μεταφράσει διηγήματα, μυθιστορήματα, ἱστορικά ἔργα καί λοιπά. Κυκλοφοροῦν παπαδιαμαντικές μεταφράσεις τοῦ Ντοστογιέφσκι, τοῦ Τσέχωφ, τοῦ Ἀλφόνσου Ντωντέ, τοῦ Μπρέτ Χάρτ, τοῦ Οὐέλλς, τοῦ Φίνλεϋ καί ἄλλων. Ἐντούτοις, ὁ Παπαδιαμάντης ὡς μεταφραστής κειμένων ἀμιγῶς δημοσιογραφικῶν ἦταν ὡς τώρα σχεδόν ἀγνωστῆ γῆ, μολοντί ἀξιόπιστοι σύγχρονοί του λόγιοι μαρτυροῦν ὅτι μεγάλο μέρος τῆς μεταφραστικῆς ἐργασίας του εἶχε χαρακτήρα εἰδησιογραφικό. Ἡ ἀγνοία μας γιά τήν τέτοιας λογῆς μεταφραστική παραγωγή του ὀφειλόταν στό ὅτι κανένας μελετητής τοῦ Παπαδιαμάντη δέν ἀποφάσιζε νά καταδυθεῖ σέ τόσο θολά νερά. Πῶς θά μπορούσε νά διακρίνει στόν ὠκεανό τῶν ειδήσεων ποιές ἔχουν μεταφραστεῖ ἀπό τόν Παπαδιαμάντη; Καί ποιά ἀξία θά εἶχαν οἱ ἐνδεχόμενες ἀνακαλύψεις του;

Ἀφήνω μετέωρα τά ἐρωτήματα καί παραθέτω τίς μαρτυρίες δύο πολύ κοντινῶν τοῦ ἀνθρώπων:

Ὁ Νιρβάνας: «Τόν εἶδα σκυμμένον ὥρας ὀλοκλήρους εἰς γραφεῖα ἐφημερίδων, νά μεταφράζῃ ἄρθρα, μυθιστορήματα, ειδήσεις, τηλεγραφήματα, χαμένον πάντα πίσω ἀπό ἓνα βουνό ἀγγλικῶν ἐφημερίδων, περιοδικῶν, βιβλίων».

Ὁ Μωραϊτίδης: «Ὁ ἀλησμόνητος συγγραφεύς, παρακολουθῶν τὰς ἀγγλικὰς ἐφημερίδας καί μεταφράζων ἐξωτερικάς ειδήσεις εἰς τήν Ἀκρόπολιν καί τό Νέον Ἄστυ, ἦτο ὑποχρεωμένος ν' ἀναμένῃ τό Εὐρωπαϊκόν ταχυδρομεῖον, τό ὅποιον, τόν χειμῶνα ἰδίως, ἐβράδυνε καί μέχρι μεσονυκτίου πολλάκις».

Μολαταῦτα ἡ περιοχὴ αὐτῆ, ὅπως ἤδη εἰπώθηκε, ἦταν ἀνεξερευνήτη. Σήμερα γνωρίζουμε ἀρκετές καί, πολύ συχνά, ἐνδιαφέρουσες μεταφράσεις αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Πόσο ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν; θά ρωτοῦσε ἴσως κανεῖς. Ὅσο ἂν ὁ Σεφέρης εἶχε μεταφράσει ἀγγλική εἰδησιογραφία γιά τόν Ἑλληνοϊταλικό πόλεμο τοῦ 1940.

Ἐπανέρχομαι στό κείμενο γιά τόν χωροφύλακα καί τόν κατάδικο. Ἀντλήθηκε ἀπό τήν καθημερινή στήλη «Νέα καί περιέργα» τῆς Ἀκροπόλεως. Φυσικά, δέν ὑπογράφεται ἀπό τόν μεταφραστή καί διασκευαστή του, εἶναι ὅμως βέβαιο ὅτι τό ὀφείλουμε στόν Παπαδιαμάντη, ὅπως ἄλλωστε καί τό μεγαλύτερο μέρος τῶν διασκευασμένων μεταφρασμάτων τῆς στήλης. Ἀπό τό πλῆθος αὐτό ἀναφέρω ἐνδεικτικά λίγους

τίτλους: «Δίκη επί μαγεία», «Ο βαρὺς χειμὼν ἐν Εὐρώπῃ», «Ο ἰατρός τοῦ Μολιέρου καὶ ἡ θέσις τῆς καρδίας», «Πυρπόλησις συναγωγῆς», «Ὁ Γλάδστων εἰσάγει τὸ περί Ἰρλανδικῆς αὐτονομίας νομοσχέδιον».

Με ἐξομολογημένη ὀπισθοβουλία σὰς διαβάζω ἀπὸ τὴν ἴδια στήλη τὸ κείμενο «Οἱ φωτογράφοι καὶ τὰ νήπια»:

Ἐν τῇ «Ἐπετηρίδι τῆς φωτογραφίας» τοῦ ἀρξαμένου ἔτους [1893], φωτογράφος εὐρωπαϊκῆς φήμης, ὁ κ. Τζῆ, παρατηρεῖ ἐν τινι διατριβῇ του ὅτι ὁ σύγχρονος φωτογράφος, καίτοι προσπαθῶν μὲ κάθε τρόπον ν' αὐξήσῃ τὰς ἐργασίας του, διαπύρως εὐχεται ν' ἀπαλλαγῇ μιᾶς βασάνου –τῆς φωτογραφίας τῶν νηπίων, τὰ ὅποια πολλοὶ τῶν γονέων ἔχουσι τὴν φιλόστοργον μανίαν νὰ θέλωσι καὶ καλὰ νὰ ἴδωσι φωτογραφημένα. Μόνον ὅσοι ἐδοκίμασαν νὰ φωτογραφήσωσι βρέφη, λέγει, ἤξεύρουσι πόσος χρόνος δαπανᾶται ἐπὶ ματαίῳ καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος. Πολλάκις ἀφοῦ πᾶσα ὑπομονὴ ἐξαντληθῇ καὶ μεγάλη φθορὰ πλακῶν ἐπέλθῃ, οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ ἀποτυχία εἶνε τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα, ἔνεκα τοῦ ἀδυνάτου τῆς χαλιναγωγῆσεως τοῦ βρέφους. Τὸ μέσον τὸ ὅποιον προτείνει ὁ εἰδικὸς περὶ τὰ τοιαῦτα συγγραφεὺς εἶνε ἡ ἔγκαιρος εἰς κατάλληλον ἀπόστασιν ἐπίδειξις ἀνημμένου κηρίου εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ βρέφους, γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὸ μόνον πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἐφέλκει ἐπὶ βραχεῖαν τινα ὥραν τὴν προσοχὴν τοῦ νηπίου, ἐκπληροσσομένου πρὸ τοῦ θεάματος, εἶνε τὸ φῶς. Τὸ κηρίον τοῦτο πρέπει νὰ τοποθετῆται εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος, πρὸς ὃ ὁ φωτογράφος ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχῃ ἐστραμμένα τὰ βλέμματα τὸ βρέφος, καὶ διὰ μόνου τούτου τοῦ μέσου κατορθοῦται νὰ μείνῃ τὸ μικρὸν ἄθωον ἡσυχον, ἐπὶ τινα δευτερόλεπτα, ἕωσὸς κατορθωθῇ ἡ ἀποτύπωσις τῆς μορφῆς του ἐπὶ τῆς πλακῶς.

Ἡ ὑστεροβουλία μου ἐγκτεταί στὴν ἀνάγνωσι καὶ λίγων ἀράδων ἀπὸ τὸ συνταρακτικὸ διήγημα «Χωρὶς στεφάνου», πού ἔγραψε τρία χρόνια ἀργότερα ὁ Παπαδιαμάντης.

«Δύο ἢ τρεῖς νεαραὶ μητέρες τῆς κατωτέρας τάξεως τοῦ λαοῦ, ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ παραμάνες, ἐκρατοῦσαν πεντάμηνα καὶ ἐπτάμηνα βρέφη εἰς τὰς ἀγκάλας. Τὰ μικρὰ ἦνοιγον τεθηπὸτα τοὺς γλυκεῖς ὀφθαλμοὺς τῶν, βλέποντα ἀπληστῶς τὸ φῶς τῶν λαμπάδων, τῶν πολυελῶν καὶ μανουαλίων, τοὺς κύκλους καὶ τὰ νέφη τοῦ ἀνερχομένου καπνοῦ τοῦ θυμιάματος καὶ τὸ κόκκινον καὶ πράσινον φῶς τὸ διὰ τῶν ὑάλων τοῦ ναοῦ εἰσερχόμενον (...)».

Ἦστερα ἀπὸ αὐτὰ ὁ νοῦς μου πάει στὴν τρυφερὴ παπαδιαμαντικὴ μετάφρασι τοῦ εὐθυμογραφήματος τοῦ Τζέρομ Κ. Τζέρομ «Διὰ τὰ βρέφη καὶ τὰ νήπια» –ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπιστρέψω στοῦ θέμα μου.

Παραμεφερεῖς πρὸς τὰ «Νέα καὶ περιέργα» τῆς Ἀκροπόλεως εἶναι οἱ σελίδες τῶν «Ἐπιστημονικῶν ἀναλέκτων» τοῦ περιοδικοῦ *Τὸ Νέον Πνεῦμα* τοῦ Βλάση Γαβριηλίδη. Ἐνῶ ὅμως στὰ «Νέα καὶ περιέργα» τὸν πρῶτο λόγο ἔχουν ἡ εὐρωπαϊκὴ πολιτικὴ, οἱ ἐξοπλισμοὶ καὶ τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια, τὰ ἐκκλησιαστικά, τὰ ἀκραῖα καιρικὰ φαινόμενα, ἡ ἀνακτορικὴ ζωὴ καὶ ὁ καθημερινὸς βίος, στὰ «Ἐπιστημονικὰ ἀνάλεκτα» τὴ μερίδα τοῦ λέοντος παίρνουν οἱ ἐφευρέσεις, οἱ ἀνακαλύψεις, οἱ ἐξερευνήσεις, οἱ ἐπιστῆμες καὶ οἱ πρακτικὲς ἐφαρμογές τους, οἱ ἐκθέσεις ποικίλων προϊόντων.

Στὶς στήλες τῶν «Νέων καὶ περιέργων» καὶ στὶς σελίδες τῶν «Ἐπιστημονικῶν Ἀναλέκτων» ἡ δυσκολία ν' ἀναγνωρίσεις ποιά κομμάτια μετέφρασε καὶ διασκεύασε ὁ Παπαδιαμάντης εἶναι πολλές φορές μεγάλη.

Στὴν παπαδιαμαντικὴ βιβλιογραφία ὑπάρχει ἓνα παράδοξο κενό. Ἀπὸ τὶς 2 Ἰανουαρίου 1897 ὡς τὴν πρωτοχρονιά τοῦ 1899, γιὰ δυὸ ὀλόκληρα χρόνια ὁ διηγηματογράφος Παπαδιαμάντης παθαίνει ὀλικὴ ἔκλειψι. Κύρια αἰτία –καὶ πιθανότατα ἡ μοναδική– εἶναι ὅτι ὁ Γαβριηλίδης τοῦ ἐπιβάλλει νὰ θεραπεύσει ἀποκλειστικὰ τὶς ἐπείγουσες ἀνάγκες τῆς ἐφημερίδας καὶ τῶν ἐκδοτικῶν του καταστημάτων. Τὸ Ἀνατολικὸ ζήτημα βρίσκεται σὲ οὐχὺτατὴ φάσι καὶ οἱ ἑλληνοτουρκικὲς σχέσεις σὲ μεγάλη ἔντασι. Τὸ 1896 ἡ Κρῆτη βράζει καὶ τὸ 1897 ξεσπάει ὁ ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος. Δέν εἶναι πιά καιρὸς γιὰ διηγήματα καὶ μεταφράσεις καλῶν μυθιστορημάτων τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας. Στὴ διάρκεια τῆς διαιτίας αὐτῆς ὁ Παπαδιαμάντης μεταφράζει κείμενα –ἀνάμεσά τους καὶ μυθιστορήματα– πού ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τὴν ζέουσα ἐπικαιρότητα: τὴν κατάστασι τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας καὶ τὰ ἑλληνοτουρκικά.

Στὰ λεπτὰ πού μοῦ ἀπομένουν θά μᾶς ἀπασχολήσουν δυὸ μεταφράσεις ἐκτενέστατων ἀνταποκρίσεων ἀπὸ τὸ μέτωπο τοῦ πολέμου τοῦ 1897. Ἡ μία ἔχει τὸν τίτλο «Ὁ ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος. Πῶς ἔδρασεν ὁ τουρκικὸς στρατός» καὶ δημοσιευόταν στοὺς «Καιροὺς» τοῦ Λονδίνου. Ἀνταποκριτὴς ὁ Κλαίβ Μπίγγχαμ, στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐν Πετροπόλει Ἀγγλικῆς Πρεσβείας. Ὁ Μπίγγχαμ περιέγραψε τὰ γεγονότα ἀκολουθώντας τὸν τουρκικὸ στρατό. Ἡ δευτέρη, μὲ τίτλο «Ὁ πόλεμος καὶ τὸ ποδήλατον ἢ ὁ ἑλληνικὸς πόλεμος ὁρώμενος ἀπὸ ποδηλάτου», εἶναι τοῦ Γιλφρέδου Πόλλοκ, πολεμικοῦ ἀνταποκριτῆ τοῦ «Ἐωθινοῦ Ταχυδρόμου» τοῦ Λονδίνου, πού παρακολούθησε τὶς ἐπιχειρήσεις ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ δύο ἀνταποκρίσεις ἔλαβαν τὸν ἴδιο χρόνο μορφὴ βιβλίου καὶ ἀπὸ τὰ βιβλία ἔγινε ἡ παπαδιαμαντικὴ μετάφρασί τους. Δημοσιεύθηκαν στὴν Ἀκρόπολιν Ἐσπερινῆν, σὲ συνέχειες βέβαια, τὸν Σεπτέμβριον καὶ τὸν Οκτώβριον τοῦ 1897, περίπου μισὸ χρόνο μετὰ τὴν ἀνακωχή.

Ἐπειδὴ πρόκειται γιὰ Ἱστορία, ὁ Παπαδιαμάντης δέν ἐπεμβαίνει στοῦ κείμενο τῶν ἀνταποκρίσεων, κάτι

πού συνήθιζε λίγο ή πολύ ή πάρα πολύ, όταν μετέφραζε άλλου είδους κείμενα. Όποτε, κατά τή γνώμη του, οι ανταποκριτές έκτιμούν κακώς τὰ πράγματα, διατυπώνει τή δική του άποψη σέ ύποσημειώσεις, ολιγάριθμες πάντως. Τελειώνω μέ τήν ανάγνωση δύο άποσπασμάτων. Τό πρώτο από τόν Μπίγγχαμ, πού είναι άξιωματικός.

Η Βόρειος καί ή Κεντρώα Θεσσαλία ήσαν ήδη εις χείρας τών Τούρκων, κ' εφάινετο ότι, έκτός άν επανάστασις συνέβαινεν έν Αθήναις, ό πόλεμος έμελλε νά φθάση εις ταχύ πέρας. Τό κύριον σώμα του έλληνικού στρατού είχε συγκεντρωθή εις Δομοκόν, καί μικρά δύναμις έστάθμευε εις Αλμυρόν, ύποστηριζομένη υπό του στόλου, ένω τά όθωμανικά στρατεύματα ήσαν συνηθροισμένα εις Φάρσαλα, έξαιρουμένης τής 5ης μεραρχίας ήτις άκόμη έμενεν εις Βελεστίνον. Ο Έτέμ πασάς είχε άρα εις τήν έμπροσθίαν γραμμήν του σχεδόν 80 χιλιάδας μάχιμων άνδρών, ένω ό δουξ τής Σπάρτης μόλις είχε τό ήμισυ του άριθμου τούτου. Οί Τούρκοι εύρίσκοντο εις εύκαρπον χώραν, γαυριώντες διά τās έπιτυχίας των, καί άνυπόμονοι νά προχωρήσωσι πορρωτέρω. Αφ' έτέρου, οί αντίπαλοι των είχαν έξωσθή εις τās γυμνάς όρεινάς χώρας' ήσαν έν χαλαρώσει καί άποθαρρύνσει, καί ή διχόνοια έκορυφούτο εις όλους τούς κλάδους του στρατού.

Η μεταβολή του αισθήματος έν Αθήναις, συνεπεία τών συνεχών ήττών, είχε αλλοιώσει τήν πολιτικήν κατάστασιν, καί τό νέον έλληνικόν ύπουργείον υπό τόν Ράλλον, μετά τās πρώτας φιλοπολέμους δηλώσεις, εφάνη πρόθυμον νά δεχθή τήν ειρήνην τήν όποίαν αί Μ. Δυνάμεις άκόμη έδειξαν ότι ήθελαν νά αναλάβουν. Δέν προτίθεμαι νά πραγματευθώ περί τής διαμοιβής τών διακοινώσεων ήτις διεξήχθη μεταξύ τών κυβερνήσεων τών δύο έμπολέμων καί τών αντιπροσώπων τών Δυνάμεων, κατά τό δεκαήμερον τό όποίον διήλθε μεταξύ τής άλώσεως του Βόλου καί τής μάχης του Δομοκού. Τό βέβαιον άποτέλεσμα ήτο ότι μέχρι τής 5 Μαΐου άνακωχή πράγματι δέν ύπεγράφη, καί δέν είνε έν γένει γνωστόν άν έως τότε ό Έτέμ πασάς είχε ειδοποιηθή ή όχι περί τής προθέσεως τής Πύλης του νά παύση τās έχθροπραξίας.

Τό δεύτερο κείμενο είναι από τήν άρκετά ευτράπελη ανταπόκριση του ποδηλάτη Πόλλοκ.

Τό πύρ μόλις ήρχισε τό άπόγευμα τής Τετάρτης. Οί Τούρκοι έστειλαν εις τά έμπρός ίππείς τινας προς κατοπτεισιν, οίτινες έπροχώρησαν έπιμελώς εις άραιάν τάξιν προς τās έλληνικάς θέσεις, διά ν' ανακαλύψουν πώς ήσαν τοποθετημένοι αί έλληνικαί πυροβολαρχίαι. Μετ' όλίγον τά κανονία μας ήνοιξαν πύρ κατ' αυτών, καί οί ίππείς φρονίμως εκάλπασαν όπίσω προς τās ίδιαις γραμμάς των, άφου εξετέλεσαν καλώς τήν άποστολήν των. Ολίγα λεπτά ύστερον, τό τουρκικόν πυροβολικόν ήρχισε νά εργαζηται συντόμως, καί τό έλληνικόν άπήντα μετ' ίσης ρώμης, ή δέ άπόστασις ήτο τριών μιλιών. Τό επεισόδιον τούτο τών ίππέων κατοπτειτών έκαμε τεραστίαν έντύπωσιν εις τούς ανταποκριτάς τών Έλληνικών εφημερίδων, οίτινες έχόρευον καί ήλάλαζον από τήν χαράν των, έωσότου ή πρώτη τουρκική όβις έσύριξε προς τήν διεύθυνσιν των. Τήν ίδιαν έσπέραν εις Λάριοσαν μάς έλεγαν πώς μία τουρκική δύναμις ίππικού άπεκρούσθη εις τό Μάτι υπό του έλληνικού πυροβολικού. Τήν δέ πρωϊαν τής επιούσης αί έγχώριοι εφημερίδες διηγούντο ότι δύναμις εκ τετρασχιλίων Τούρκων ίππέων είχε έπιπέσει κατά τών έλληνικών τηλεβόλων, άπεκρούσθη δέ εις τά όπίσω μέ μεγάλην σφαγήν. Καί ή είδησις αύτη εφθασεν εις τās Αθηναϊκάς εφημερίδας, όπου έτυχεν άρκετής πίστewς πλησίον Άγγλων τινών εκεί ανταποκριτών ώστε νά τηλεγραφηθή ως θρύλημα εις Λονδίον.

Δυό λόγια άκόμη: δέν έκαμα λόγο για τά τεκμήρια πού πείθουν ότι καί τά τέσσερα κείμενα πού ακούσατε μεταφράστηκαν από τόν Παπαδιαμάντη. Τό θέμα είναι σχολαστικό καί μόνο σέ ειδικό συνέδριο άνεκτό. Έλπίζεται ότι εφέτος ή του χρόνου, σύν Θεω, θά εκδοθούν οί ανταποκρίσεις σέ τόμο καί θά δημοσιευθούν σέ περιοδικά μερικά άκόμη μεταφράσματα από τά «Νέα καί περίεργα» (ίσως καί μεγάλο άπόσπασμα από τό ήμερολόγιο του Νάνσεν στον Βόρειο Πόλο). Τότε θά γίνουν γνωστά τά τεκμήρια καί τό όνομα τής φιλολόγου πού ανακάλυψε τίς δημοσιογραφικές μεταφράσεις του Παπαδιαμάντη.

*Ομιλία στην εκδήλωση της ΕΣΗΕΑ για τον Παπαδιαμάντη, «Παρνασσός», βράδυ 1ης Μαρτίου 2011.

